

Jeesus oli kolmandat korda näidanud, et Ta armastab, hoolib, annab andeks, kuigi jüngrid kõik Ta maha jätsid just sel ajal, kui Temal oli kõige raskem. Ta ei tulnud ega ütelnud ühtki nõudlikku või hukkamõistvat või karmi sõna, Ta ei ütelnud, et nüüd olge näljas, nüüd olge paljad või nüüd karistage ennast, nüüd piisutage ennast, sest te olete nii rängalt eksinud. Ei, Ta tuli, Ta tegi tule mere äärde ja ootas oma jüngrid armastuses enese juurde.

«Ta küsis Peetruselt: «Siimon, Joonas poeg, kas sa armastad mind rohkem kui need?» Ja siis vastab Siimon: «Jah, Issand, sina tead, et sa oled mulle armas!»»

Niiviisi, niisuguse õrnuse ja helluse ja hellitava armastuse tundsid jüngrid lõpuks ära, kui Issand neid mere ääres tule juures kalakeste ja leivaga ootas.

Nii ootab ka taevane Isa meid, et me oma südame lahti teeksim ja tema armastuse oma südamesse lubaksime, et see võiks parandada, terveks teha, uueks luua, et see võiks vanad haavad, mis inimeste inimlik, puudulik armastus on lõõnud, Looja täiusliku armastusega parandada. Jeesus ei ole hukkamõistja ega kohtumõistja, Ta on tulnud armastuses inimesi lunastama. Jeesus ei ole sunnitööliste pealik. Jeesus ei ole kuri ülemus. Jeesuse armastus on niisugune, mida me ei pea kartma. Tema armastus on selline, mis avaldub vaikselt, pehmelt, nagu päikesekiired, looduse kaunis hommik, sillerdav vaikne vesi, ema pehmed käed, naise armastavad silmad, lapse naerukilked, sõprade toetavad laused ja koguduse üksteisemõistmine ning tähelepanemine. See võib meid teha tugevaks ja terveks, et me võiksim selles maailmas, külmas, armastuseta või masinliku armastuse, omakaspüüdliku armastuse, sooritusi, äraandmist ja halvas mõttes ohvreid nõudvas maailmas hakkama saada, et me võiksim ellu jääda. Elu on õrn ja sellepärast me vajame, et Jumala tugev, hoidev ja terveksstegev armastus võiks meie elu hoida ja kaitsta, toita ja joota.

Andestusest unustuseni

Andeksandmine on väga keeruline asi. Siiaaani olen arvanud, et üks õige ja hea kristlane annab alati, võimalikult kohe ja kiiresti andeks ning et andeksandmine on üks neid kriteeriume, millega mina võin mõõta kasvõi oma usuelu sügavust või vähemasti oma headust kristlasena. On ju isegi Meie Isa palves öeldud:

«Anna meie andeks meie võlad, nagu meiegi andeks anname oma võlglastele.»

Ja ma olen mõelnud alati, et mida kiiremini annan andeks, kui keegi on minu vastu eksinud, seda parem kristlane ma olen. Hiljuti aga lugesin väga huvitavat raamatut. See on David Augsburgeri raamat, mille pealkirja võiks tegelikult tõlkida «Annan andeks, sest armastan ja hoolin, ning ei anna andeks, sest armastan ja hoolin». Minule oli see raamatu pealkiri teatud mõttes šokk. Mõtlesin, et ei saa ju ometi olla nii, et mina kristlasena ei võiks anda andeks.

Ometi, vaadates uuriva ja selge pilguga oma elu, näen ma, et minugi mitmedki suhted on tänase päeva seisuga sellised, et enda arvates olen ma suure suuga ja ka südamest kellelegi andeks andnud, aga tegelikult seda andeksandmist pole toimunud. Ja täna ma enam ei mõtle, et pean jooksmas kohe, kiiresti teisele andeks andma, sest nii on kristlase komme.

Andeksandmine ei ole ühepoolne protsess. Seda on vaja siis, kui kaks inimest on omavahel kas avalikult riidu läinud või üksteist solvanud, üksteisele haiget teinud. Kui kahe inimese vahele on tekkinud mingi sein, siis ei saa seinast muidu lahti, kui seda kahelt poolt lammutades andeksandmise kaudu luua uut moodi suhe, uus tasand inimestevahelises armastuses ja suhtlemises.

Peaks olema nii, et kristlane on valmis andeks andma. Teisiti öeldes, et mu südames oleks armastus ja valmisolek andeks anda,

kui see protsess algab. Andeksandmine ei ole mitte ainult minu asi, vaid kui kellegagi on suhted korrast ära, siis on see meie asi. Ja see, et andeksandmine on meie asi, et mul ei ole võimalik üksinda kodus andeks anda enne või pärast või kasvõi juba tüli ajal, see oli minu jaoks täiesti uus arusaamine. Ja ma saan aru, et ma olen enne vaadelnud andeksandmist individualistina või ohvrina või ennast ülehindava inimesena.

Psühholoogilisest seisukohast lähtudes on andeksandmise teema pealkiri konfliktide lahendamine. Psühholoogias ei ole mitte kusagil räägitud sellest, et inimene peaks andma andeks lihtsalt niisama, see on n-ö «kristlik» arusaamine, kus inimene ei pea üldse mingeid konflikte lahendama, vaid kohemaid, jooksmas kiiresti ja andestama. Arvan, et see on üks põhjus, mispärast kristlased omavahel nii kauged on, väga paljudel juhtudel ei ole ju toimunud tegelikku andeksandmist.

Kui võtame andeksandmise protsessi silmade ette, siis andeksandmisest ju tõelises mõttes ei saa juttu olla, kui on tegemist tühiste asjadega. Kui sa ütled mulle kogemata midagi valesti või pahasti või jooksed mind kogemata jalust maha või teed midagi muud kogemata, siis vahel mõtleme, et seal on vaja andeks anda. Loomulikult on see nii, ja kui teine teeb kogemata midagi, siis on tal lihtne ka öelda, et anna mulle andeks, ma tegin kogemata. See on iseenesestmõistetav viisakus. Aga praegu ma mõtlen väga tõsiselt asju. Ma mõtlen selliseid asju, kus minu südamesse on tõesti tulnud see tunne, et keegi on mulle liiga teinud, eksinud mu vastu tõsiselt, olnud ülekohtune, me oleme tõsiselt tülis, ta on mind väga sügavasti solvanud, ta on mind petnud, reetnud ja hüljanud.

Kõige rohkem teevad meile haiget just lähedased. Sellisel juhul, kui on tegemist just nende suhetega, mis ei ole meie elus juhuslikud, on küll mitu erinevat võimalust.

Ma räägin tõsistest probleemidest, tõsistest solvamistest, reetmisest, hülgamisest või abielurikkumisest.

On võimalus minna kiiresti andeksandmist paluma või andeksandmist pakkuma selle mõttega, et oleksid vähemalt ise puhas poiss. See tähendab, et mina annan sulle andeks, mina olen puha, mina olen see tõeline kristlane ja palun juba enne andeks, see on nüüdsest ainult sinu probleem, jää oma probleemiga üksi ja vaata, kuidas sa sellest välja tuled. See ei ole enam minu probleem! Aga kui nii öelda, siis see tähendab tegelikult, et mina pesen oma käed sellest puhtaks, mis meiega on juhtunud. Tüli on aga alati kahepoolne, tõelises tülis on ka minu osa olemas. Aga kui mina jooksen andeks andma, siis tähendab see, et ma viskan oma osa niiöelda maha, eitan, ütlen, et mina ei ole süüdi, see on sinu probleem.

Kui siis teine leiab, et see ongi tema probleem, ei tee midagi või vihab, siis mina pettun, ootas ju andekspalumist, ning tõmbun eemale. Nii inimesed lähevadki üksteisest kaugemale, et kuidagimoodi leppida selle olukorraga, kui teine ei palu andeks. Kui mina annan andeks enne seda, kui sina üldse oled kahetsenud, siis tegelikult tähendab see seda, et mina olen sust parem ja sina, igavene vastik, igavene paha, kes sa oled mulle haiget teinud, kes sa oled mind solvanud, jää sina üksi oma probleemiga, vaata, kuidas sa hakkama saad. Meie omavaheline distantis läheb ju pikemaks. Mina pesen oma käed puhtaks ja jätan selle sinu asjaks. Kui kiire andeksandmine ei toonud lahendust, öeldakse: «Jätame selle asja, jätame, ma ei taha sellel teemal rääkida.» Ja samal ajal võib selle enda sisse võtta niiviisi, et selle sees, kes on enda arvates tublim ja parem ja andeks annab, hakkab arenema protsess, mille tulemus võib olla see, et ta hakkab teist vihkama, seda inimest, kes on talle haiget teinud, kellelt küll tema palus andeks, aga kes seepeale midagi ei teinud. Ta hakkab teda vihkama, põlgama, ja juba eelnevalt kartma, et too jätkab niikuinii endiselt. Ja kui anda niimoodi kogu aeg andeks, siis võib juhtuda, et inimene jätkabki. Kas pole selline andeksandmine andekspalumise ootuses manipulatsioon teise tunnetega?

Ma ei taha sisendada, et ei tohi andeks anda. Ma mõtlen eelkõige seda, kuidas peaks andeksandmise protsess käima, mis tulemusena annaks suhte uuenemise, uuel tasemel üksteisemõistmise, armastamise ja heakskiitmise, et tõesti see, milles oldi eksitud ja milles üksteisele haiget tehti, jääks minevikku, et seda ei peaks enam mitte kunagi välja kaevama, sest see on läbi käidud ja andeks antud. Seda ei ole lihtsalt niisama võimalik unustada, selleks peab tegema tööd.

Paraku väga paljud inimesed ei kannata seda protsessi välja. Väga paljud inimesed ei kannata üldse välja, kui inimestevahelise haige suhte peale niiviisi valgust lasta, et mõlemad inimesed saaksid aru, et see suhe on haige. Nii haige, et midagi peab ette võtma, et seda suhet parandada ja terveks teha. Ja kui nüüd elukogemused on olnud sellised, et kõik suhete klaarimise, lahendamise ja selgitamise katsed on viinud tavaliselt suhte katkemiseni, väga paljudel juhtudel on see nii, siis need inimesed instinktiivselt hoiavad ennast tagasi, et nad ei puudutaks seda suhet, mis võib olla küll valuliseks muutunud, aga on ometi olemas. Kui seda suhet hakata vaatlama, koos analüüsima, temast rääkima, siis võib-olla see suhe haihtub sootuks. Võib-olla need inimesed kardavad näiteks, et äkki nad ei tahagi enam koos olla, kui sellest rääkida, mis on neile haiget teinud, mille pärast nad on haiget saanud, kuidas nad on üksteist solvanud või reetnud. Kui seda hakata vaatlama, siis see läheks nagu suuremaks. Tihti on ka kogemused sellised, et kui hakata üht suhet analüüsima, siis tulemuseks on suhte katkemine. Selline inimene parem jookseb enne andeks paluma ja andeks andma, kui soovib hakata vaatama, millega on tegemist.

David Augsburgeri raamatus on räägitud ka valesti andeksandmisest. Kõige tõsisem vale andeksandmine on sellisel juhul ja sellise motiiviga, kui see tõstab andeksandja teisest kõrgemale. Teisiti öeldes, et mina annan sulle andeks, tänu sellele olen mina üks heategija ja kena inimene, mina olen parem inimene kui sina,

sest ma tean, et Jumal käsib meid andeks anda. Selles raamatus on väga rängalt öeldud, et see ei ole mingi andeksandmine, vaid pühaduse varjus kättemaksimine. Sellisel juhul andeksandja võib nautida, et tema on just see teenija ja aitaja ja hea pool, see soovitud ja oodatud pool, mida ka Piiblis kiidetakse ja eeskujuks seatakse. Ta võib tunda ennast ka selles mõttes ohvrina, et kui ta on andeks andnud, siis tema on ennast alandanud ja ohverdanud ning ohverdamine on veel parem tegevus Piibli kriteeriumite järgi. Miks ma sellest niimoodi irooniliselt räägin? Sest tegelikult see ju nii ei ole. Andeksandmise mõte pole ei ohverdamises ega erilises aitaja või heategija rollis olemises, see pole enesetõstmise küsimus, vaid küsimus sellest, et suhe korda saaks, mitte enesele pühaduse plusspunktide korjamises pole asi, vaid selles, et me võiksime koos edasi minna ja üksteist armastada, teenida ja koostööd teha.

Selline andeksandmine, mis on ühepoolne ja ennast üles tõstab, võib anda näilisele andeksandjale sellise uhkusetunde ja ülema tunde, et tema on kõrgemal, tema on näiteks perekonnas see parem ja õigem, tema peal seisab see perekond üldse koos ja tema on see, kes alati andeks annab. Mõnikord võib ju näiteks ema nii mõelda, et laps on üks paha või vähemalt annab ta lapsele pidevalt sellist sõnumit edasi, et küll ema peab nii lõpmata palju kogu aeg andeks andma, et vaata, kui hea ema ma olen, et ma sulle iga kord andeks annan. Aga andeksandmise mõte on ju selles, et ükski riid, ükski arusaamatus, ükski probleem inimestevahelises suhtes ei ole ühepoolne.

Kui on mingi riid, kui on mingi arusaamatus, kui on mingi probleem, siis on mõlemal poolel selles oma osa. Õige andeksandmine olekski just see, kui mõlemad tunnetaksid, et meie vahel on midagi korrast ära, see oleks see oodatud ja tõeline andeksandmise algus. Seetõttu ongi ühepoolne andeksandmine, väär andeksandmine, mis tõstab ennast kõrgemale kohale, tegelikult hoopis valitsemine ja teatud mõttes hoopis teiselt võla ja kiituse välja-

nõudmine. Sest teine ei saa kuidagi teisiti reageerida, kui ta peab olema järelikult tänulik, kui mina talle enne andeks annan, siis ma olen ju väga suuremeelne, et ma olen talle andeks andnud. See teine pool, andekssaaja, mida tema sellisel juhul tunneb, ja ainus normaalne võimalus selliselt andekssaanuna on võib-olla hoopis vihatunne. Sest kui teine inimene kogeb, et üks peab ennast ühises riisus paremaks, tahab niimoodi süü ära veeretada enda pealt, sest ta tuleb andeks andma, siis see teine, andekssaaja, see inimene ei saa midagi muud, kui teha nägu, et ta ongi süüdlane. Aga enamasti ei ole ühte süüdlast, tavaliselt on mõlematel süüd.

Teine väär andeksandmine on see, kui inimene armastuse pärast alistub ja seetõttu läheb jooksuga andeks paluma, andeks andma, läheb ise seda protsessi eest ära tegema, mis on mõlemapoolne protsess. Võib öelda niiviisi, et see inimene tahab enda sees läbi elada kõik, mis peaks kahe inimese vahel toimuma. Teisiti öeldes, et päästa teist probleemi arutamisest, päästa teist süütundest, päästa teist kahetsemise eest, päästa teist heaksteagemisest ja oma elu muutmisest, selle päästmise nimel võtab üks pool kogu asja enda peale.

Võib-olla on siin äärmuslik näide see, kui vanemad tormavad oma laste eksimusi heaks tegema ja annavad juba ette andeks niiviisi, et tegelikult lapsed ei saagi aru, et nad on eksinud ja vabalt lausa proovivad üha rohkem ja rohkem halvasti käituda, katsetades oma piire ja vabadust, sest küllap antakse andeks niikuinii.

Kolmas vale andeksandmine on niisugune, kui niiöelda andeksandmine ei lase näkku vaadata tegelikele tunnetele. Kui ei juleta näkku vaadata sellele, et tegelikult on tekkinud solvumine, võib-olla isegi vihatunne või vihkamine, ja nii püütaksegi andeks anda juba eelnevalt, et mitte hakata neid tundeid läbi elama või nendele otsa vaatama. Ruttu, ruttu kõik see unustada, et ometi kord see oleks läbi, et see kõik oleks minevik, tavaliselt rumalas ja

põhjendamata lootuses, et küllap tulevikus enam selliseid asju ei juhtu. Kui antakse andeks selleks, et keelata endas kõik vihatunded, ärritustunded, et olla hea kristlane, siis see pole ka mingi andeksandmine.

Ei ole vaja ja ei tohi andeks anda ka siis, kui kunstlik andeksandmine on tegelikult suhte lõpetamine selles mõttes, et ma annan sulle küll andeks, aga ma ei ole sinust enam huvitatud.

Tõelise andeksandmise eeldus on see, kui inimene on leidnud mitte ainult tunde, et ta armastab ja hoolib teisest, vaid ta tahab ka teist tulevikus armastada ja teisest hoolida ja seetõttu ta tahab andeks anda, tahab hoida suhet teise inimesega, tahab ükskõik millise hinnaga saada selle suhte niiviisi korda, et võiks uuesti edasi minna. Matteuse 18. peatükis on öeldud:

«Aga kui su vend eksib sinu vastu, siis mine ja noomi teda nelja silma all. Kui ta sind kuulab, siis sa oled oma venna võitnud. Aga kui ta sind ei kuula, siis võta enesega veel üks või kaks, et iga asi kinnitatakse kahe või kolme tunnistaja sõnaga. Aga kui ta neid ei kuula, siis ütle kogudusele; aga kui ta kogudustki ei kuula, siis olgu ta sinu meelest nagu pagan ja tõlner.»

See on väga raske kirjeldus sellest protsessist, mis võib-olla ka mingil kombel elus peab olema olema. Aga ma kardan, et eestlase iseloomuga inimestel tavaliselt see protsess vist pärast esimest salmi lõpeb, kus parimal juhul on mindud venna juurde, kes on eksinud, ja noomitud teda nelja silma all. Ma küll ei tea ja ma arvan, et on väga palju vaja teha, et keegi nüüd kahekesi või kolmekesi läheks kedagi noomima selleks, et venda võita tagasi armastussuhtesse. Lastega seevastu käitutakse jällegi otse vastu-pidi – kiirustatakse neid kohe noomima kõigi nähes.

Seetõttu on andeksandmise eelduseks olev tingimusteta armastus või soov suhet säilitada oluline. Ja kui nüüd inimene on endas selle ära tundnud, et ta tõesti, hoolimata kõigest, hoolimata kogu

valust, mida teine on teinud, hoolimata solvumisest ja reetmisest tahab ikkagi suhet säilitada, siis ma arvan, et esimene tõeline andeksandmise protsessi eeldus on paika pandud.

Teine väga tähtis eeldus peaks olema see, et inimene lõpetab ühepoolse süüdistamise. Kergem on muidugi öelda, et mina ei ole süüdi ja teine on kõiges süüdi. Aga kui suudaks vaadata niiviisi, et võib-olla mina ka olen milleski natukene eksinud või midagi natuke teinud, et teine nii on käitunud minuga. Teise laussüüdistamise lõpetamine on järgmine samm, et tõeline andeksandmise protsess võiks käiku minna; et kui ma lõpetan sõrmega näitamise ja ütlemise, et tema on süüdi, tema peab, tema on see pahategija... Edasi peaks püüdma näha kogu olukorda niiviisi, nagu asi tegelikult on, ilustamata, kaunistamata, ka liialdamata ja halvemaks regemata. Vaadata näkku valule, vaadata näkku probleemile endale, et sealt saaks hakata edasi minema.

Järgmine samm on võib-olla eestlasele kõige raskem. See on nimelt rääkimine. Mina küll kardan rääkida asjadest, mis võivad valu teha. Ma pigem sulgun ja põgenen ja püüan ükskõik kuidagi moodi seda kõike üle värvida ja kinni mätsida ja ilusaks teha ja kasvõi enne juba küsimata andeks anda ja ära unustada enda arvates, aga ma kardan rääkida, sest ma kardan seda, et rääkimine võib asju halvemaks teha. Eks ma olen ka kogenud elus, et rääkimine on teinud asju halvemaks. Aga ometi inimene, kes tegelikult on otsustanud, et ta tahab seda suhet säilitada, et ta tahab edasi minna, et ta tahab armastuses edasi minna, peaks julgema rääkida. Vaikimine probleemide puhul on nagu pea liiva alla peitmine, see on enesepettus, asjade edasilükkamine ei too lahendust.

Kui on räägitud ja kui on leitud põhjused, kui on välja elatud, see on küll väga valus ja väga raske, siis on võimalik hakata ka teisiti vaatama kogu suhte ja vastastikuse koosolemise peale. Kõige olulisem on püüda leida mingi uus vaatenurk suhtele, tänasele olukorrale. Selline vaatenurk, mis annaks võimaluse kannatada välja see olukord, vaadata talle näkku ja hakata leidma lahendust,

et olukorrast välja tulla ja edasi minna. Siin on üks tore mõte, mida on kirja pandud ka Piiblis mitmeid kordi, see on leping või uus leping. Jumal on ka inimesega palju kordi teinud uuesti ja uuesti lepingu. Nii palju kordi on inimene eksinud, nii palju kordi eksis Iisraeli rahvas Jumala vastu. Ja Jumal jätkuvalt ja jätkuvalt andis andeks ja tegi uue lepingu. Ka inimestevaheliste suhte näide võiks olla ju sellest võetud, et kui inimene on eksinud teise vastu või kaks inimest omavahelistes suhetes on eksinud üksteise vastu, siis on võimalik sellest välja tulla niiviisi, et mõlemad kahetsevad ja tehakse uus otsus, uus leping alustada uuesti, uuel tasemel ja jätta see, mis on olnud, tõesti minevikku ja minna tulevikku uut algust tehes. Mitte eelarvamustega, et niikuinii ei õnnestu, ma ei usalda enam, või sellise mõttega, et sinu peale ei saa ju niikuinii loota, ma ei julge enam riskida. Kui kaks inimest suudavad niiviisi uue lepingu teha, et see riid jääb tõesti minevikku ja tulevikus on vaba tee uuele suhtele, siis on see andeksandmine ja andeks-saamine, mille puhul sõnad 'palun andeks, annan andeks' on tihti vaid üks väline kuljus. Siis annab tõeline andeksandmine tõesti inimeste suhtele uue sügavuse ja võib öelda, et on üks kilo soola rohkem söödud kui enne. Ühepoolset sellist lepingut juba ei tee. Kui teine ei ole aga selleks valmis, ei või ometi valu oma hinges kinni pitseerida, vaid tuleb haavade ravimise töö koos Jumalaga ja teise eest palvetades ära teha.

Ise olen paraku olnud selline inimene siamaani, ma tahaksin küll seda muuta, et kui mul mingis kohas või mingi inimesega on olnud üks arusaamatus või tüli või mõni inimene on mulle palju haiget teinud, siis ma olen tihti käitunud niiviisi, et ma lõpetan suhte, niiöelda tõmban minema ja unustan selle täielikult. Ma tõesti olen arvanud, et suudan unustada, kuigi ma tean, et see on üks ukse kinni löömine, ühe oma eluvaldkonna mabatõmbamine ja hinges ühe lukus kambri asutamine. Olen kogenud, et Jumal võib ühel päeval selle kambriukse lahti teha ja küsida: «Tiia, mis sul siin on?» Ja siis ma pean seletama. Ma näen, et see kõik, mis seal kambri on olnud, on elus, see tuleb kõik meelde, kui keegi selle ukse avab.

See ei ole ju mingi õige unustamine.

Teine unustamine on aga hoopis selline, millest ka Piiblis räägitakse, et Jumala poolne andeksandmine on niisugune, et Ta heidab meie patud sügavasse mere põhja ja Ta tõepoolest nagu ei näegi neid enam. Võiks öelda nii, et Kristuse veri varjab neid Tema silmade eest, Ta näeb meid teistsugustena, läbi Kristuse, läbi Kristuse ohvrisurma. Ta ei näegi enam seda, milles me oleme eksinud ja seetõttu on see unustatud, ära pühitud, kõrvale heidetud. Seda ei ole enam kuskilt välja tulemas. Tõeline unustamine pärast leppimist ja andeksandmist peakski olema selline, et ollakse üksteisega niiviisi uuesti kokku saanud, et ei ole enam põhjust midagi meenutada, et ei ole enam põhjust niiöelda vägisi korki vee alla pressida, kui minevikust midagi meelde tuleb, vaid see kõik on ära räägitud, ära selgitatud, andeks palutud ja ka otsus tahtega vastu võetud: ma olen andeks andnud ja nüüd ma unustan, ma ei pöördu enam selle juurde tagasi ei oma mõtetes ega sõnades hiljem teist tänitades.

Jumala soov on, et me oleksime üksteisega lähedases osaduses. Jumal ei soovi, et me võltspühaduse plusside korjamise tõttu oleksime teisest kaugemale läinud. Ta soovib tõelist lähedust inimeste vahel, kristlaste vahel koguduses ka. Sellepärast on Jumal meile ka õpetanud, et Tema annab meile andeks kõik, kui me ainult palume ja kahetseme, Ta annab meile andeks seitskümmend seitse korda seitse korda, kui me vaid kahetseme ja kui me soovime seda. Meie peaksime niisamuti toimima.

Püha Vaim, puuduta mindki

Oo tule, Jeesus, oo tule, oo tule, Immaanuel! Nii oli ühe laulu pealkiri. See laul peaks meie hinges ikka ja aina helisema. Oo tule, Issand Jeesus, oo tule, Immaanuel! Tule meie sisse elama, oo tule Püha Vaim, puuduta mind, et ma saaksin uueks.

«Püha Vaim, puuduta mindki!» on üks tõesti julge palve. Püha Vaim, puuduta mind! Nii palub tavaliselt inimene, kes pole tõelist Püha Vaimu puudutust selle täies ulatuses tundnud, või kui niiviisi palub inimene, kes teab, mida Püha Vaim võib inimesega teha, siis on ta küll tõeliselt julge ja end Jumalale üle andnud usklik inimene.

Tihti on meil igapäevaelus ettekujutus Jumala Püha Vaimu tööst kahvatu. Kui me kuuleme seda, mida Püha Vaim tänapäeval inimestega teeb, võib jääda mulje, et Ta ei teegi eriti midagi muud, kui paneb inimesed rõõmsalt hüppama või tantsima, heal juhul teeb ka mõne inimese terveks, aga seegi pole eriliselt tähelepanuväärne, sest vahel ei tähtsusta seda kui Jumala imet nii väga ei see inimene ise ega ka teised tema kõrval. Pigem tähtsustavad nad oma jumalateenistuse või koosoleku mõjuvõimu. Jumal ju lihtsalt tegi, mida paluti.

Võiks öelda, et arusaamine Pühast Vaimust kui maa ja taeva Looja, meie Issanda Jumala väe ja võimu, tarkuse ja jõuga varustatud isikust, kes täna sel päeval on tegev meie maailmas, on küll kusagile hajunud. Tihtipeale tuleb mõte, et mitte jumalik tuul ega maru ega orkaan või maailma muutev võim ja jõud ei ole meile Püha Vaimu mõiste sisu, vaid me kujutame sageli ette pigem ühte iseenda tekitatud tuulevoogu, mis meie kohalikud, oma käega tehtud tuuleveskid käima paneb.

«Püha Vaim, puuduta mind!» on üks julge palve, sest Püha Vaimu mõju inimesele ja tema elule, kirikule ja jumalateenistusel toimuvale, Püha Vaimu mõju ühe rahva elule on hoopis teist-

sugune kui meie inimestena suudame või tahamegi ette kujutada. Palume, et Püha Vaim võiks meid ka täna küll õrnalt, aga mõjuvalt puudutada.

On nii kummaline, et meie tänapäeva keeles ja mõistmises on sõna 'vaim' otsekui midagi väga nõrka ja pealiskaudset. Võib-olla kõige rohkem on inimesed harjunud sõnaga 'vaim' kummituslikus tähenduses.

Alles hiljuti rääkis üks tuttav inimene, kuidas nende naabrimajas tudengid olid suviti ööbinud ja siis nad kuulsid vaimu, kuulsid kummitust, kes käis mööda treppe oma sammudega, ja keegi keeras lehte ja neil oli hirm.

Või siis räägitakse n-ö vaimsetest asjadest, mis enamuse inimeste silmis on väga raamatulikud ja vähejõulised. Nii näibki, et kui on tegemist millegi vaimsega, siis kindlasti vähemasti jõuga see küll seotud ei ole. Vaimsed asjad on niisugused arutlemise ja vaatlemise asjad, neist saab teada, kui loed. Ja kui sellise teadmisega inimene on juhtunud Piiblist Johannese evangeeliumist lugema ühte väikest lauset, et Püha Vaim on nagu tuul, mis puhub, kust Ta tahab, siis tavaliselt kujutatakse ette ikka niisugust õrna ja paitavat tuulepuhangut.

Kujutluspilt, et Püha Vaim võib suuri asju korda saata, on tänapäeva maailmas parimal juhul kujutluspilt sellest, kuidas üks suur staadionitais või jumalakoja tais inimesi erilisel Jumalat kiidab ja ülistab või paljud mõne kuulsa jumalamehe palve läbi terveks saavad. Vahel ka kukutakse ja tantsitakse, nutetakse ja naerdakse, hõisatakse ja räägitakse teisi keeli.

Tõepoolest, see on kindlasti üks Püha Vaimu ilmumise viise. Ometi on tänapäeva maailmas olemas ka teistsuguseid vaimse elu allikaid. Millisel juhul on tegemist Püha Vaimu tööga, millal inimvaimu erilise avaldumisviisiga, massipsühhoosiga või koguni kurja vaimu ning kurjuse avaldumisviisiga, seda ei ole üldse nii lihtne eristada.

Kord õhtul, kui ma hilja koju läksin, tuli mööda Viru tänavat noortekamp, kes olid purpurpurjus, nad ei saanud ise ka aru, mida nad tegid ja suurem osa rahvast tõmbus lihtsalt tee pealt kõrvale, sest nad karjusid kõva häälega: «Sieg Heil!», teate küll, seda Hitleri tervitust. Nad olid eestlased. Vabepeal, kui nad seda ei karjunud, nad ropendasid kõva häälega. Nad olid tõesti läbi, nad olid tõesti purjus. Ja võiks kiisida, kes nendest ise seal kohal oli. Või oli nende aru ära ning nende keha ja suud kasutas üks teine vaim siin maailmas, mis meile kõigile teadaolevalt on palju kurja teinud ka juba tükk aega tagasi Kolmanda Reichi ajal Saksamaal.

See kurjuse vaim, mis sellisel kujul inimest võib kasutada, et teised teda kartma peavad, on tänapäeva maailmas väga levinud. See on nii levinud, et me temaga kokku puutudes enamasti ei mõtlegi, et see on üks kurjuse vaimu avaldumisviis, vaid võtame seda kui ühte tavalist asja, mõtlemata, et selle taga on meie taevase Isa, jumalariigi ja meie kui kristlaste kõige suurema vaenlase vaim.

Kurjuse vaim on surma ja patu, valetamise, tapmise, hooruse, abielurikkumise, sõnakuulmatuse vaim, kõige selle vaim, mille tulemus on jumalariigist väljajäämine, Jumala eitamine ja Jumala vastu võitlemine. Kurjuse vaim on meie maailmas niiviisi kohal, et kui me oma silmad lahti teeme ja tõesti nägema hakkame, milline on tänane maailm, siis me ehmatame tõsiselt. Meie silmi ei saagi lahti teha mitte miski muu kui Jumala Vaimu tulek meie ellu. Nii kaua, kuni me tänast maailma oma silmadega vaatame, näib see maailm küll kummalise, aga mitte millegi erilisena. Me oleme tihti peale kohutaval kombel ja hirmsasti harjunud kõige kurjaga, mida enda ümber näha ja kogeda võime, tegelikult on see inimese vaimu ja veel enam kurja vaimu töö tulemus. Kui ühes piiblitunnis räägiti Ristija Johannesest ja sellest, kuidas ta oma elu kaotas, siis loeti Markuse evangeeliumi kuuendat peatükki ja äkki sain ma sellest loost hoopis teisiti aru. Ma arvan, et niisugune vapustav arusaamine ei võinud olla minu tarkus ega inimliku vaimu antud, sest ma olin ju seda kohta korduvalt

lugenud. Olin Piiblist Ristija Johannese kohta aastaid lugenud, kuidas ta sündis, elas ja suri. Aga kunagi ei olnud ma mõistnud, et Ristija Johannese elu ja surm olid nii sarnased eluga meie maailmas.

Võib-olla mõni ütleb, et ma liialdan, võib-olla mõni mõtleb, et tänapäeva maailmas ei ole nii hull olukord, et kuningad elaksid avalikult oma vennanaisega või kui see ka nii oleks, vaevalt seda kritiseeritaks. Ja kui siis keegi hull juhtubki kritiseerima, siis kindlasti ei panda teda vangi, see ei lähe lihtsalt kellelegi korda. Meie ajal on inimestel vaba valik, kuidas elada. Võib ka öelda, et nii hulluks ei ole asjad veel läinud, et üks tüdruk võiks tantsuga kuninga ees saada võimu küsida temalt kasvõi poolt kuningriiki. Ka nii hulle uudiseid ei ole me lugenud ühestki lehest, et tänapäeval oleks keegi taldrikul toonud mõne jumalamehe pea kuninga peolauale kingituseks sensuaalse tantsu eest.

Nii hull olukord ei ole. See on tõsi. Aga võib-olla on hullem?

Mida öelda, kui ka Eestis ei läbe mitte kellelegi korda, kui ausalt või ebaausalt elavad riigijuhid, kuigi ajalehtedes räägitakse ka lastega perede rahalistest raskustest? Ja kui mõni ema raskustes mõistuse kaotab ja lastega midagi hirmsat ette võtab, siis ei ole ohver olnud mitte ainult laps, vaid ka ema, ja selle ohvri on ühiskond valmistanud.

Asi on nii hull, et parlamendi saadikute eraelu, rahalisi operatsioone ja seksuaalseid eelistusi arutatakse kollaste lehtede veergudel, samal ajal on nad ise võimul ja keegi ei pane seda neile pahaks. Keegi ei pane seda tähelegi, sest kollased lehed on neile au ja kuulsust või vähemalt tuntuks toonud.

Meie elu on niisugune, et lapsevanemad peavad mõtlema, mida rääkida väiksele tüdrukule või poisile, kes läheb kooli, kus töötab õpetajana avaliku elu tegelane, kellest kõik on televiisorist näinud, kuidas ta vahel ajal lõbutseb ja milline on tema isiklik elu. Väike laps peab isa-ema abielu õigeaks, aga nüüd peab ta oma lapsearuga lahti mõtestama, kes on nende õpetaja ja mida ta mõtleb, kui ta teisiti elab, mees-mehega abielus.

Näide meie elu bullusest on seegi, kui poisid, kes võib-olla isegi tulevikus sõjaväkke lähevad või politseinikuks õpivad, oma-

vabel arutavad, kas kõrge politseiametniku siivutud teod poole öö ajal ühe kioski ees, kui ta selle seina täis olevat soristanud, olid nali või väljamõeldis, või mida see ikkagi tähendab, kui sellised inimesed valitsevad riiki. Samal ajal kirjutatakse sellest ajalehtedes.

Üks teise järel, üks mees teise järel, üks autoriteet teise järel on porine. Keegi autoriteetidest ei ole selline, kelle poole inimesed alt üles vaadata võiksid. Ei ole ühtegi mehetegu, mille poole kasvav sugupõlv võiks alt üles vaadata.

Ei ole paika ei politseis, parlamendis, kaitseväes, tööstuses, panganduses, koolis ega koduski, kus võiks öelda, et meie elu on parem kui see, millest Ristija Johannese elu, Heroodese ja Heroodiase ja nende tütre tantsuga seoses rääkida võime. Kas oskab keegi öelda, kui palju maksab pool kuningriiki tänases Eesti Vabariigis? Kas oskab keegi öelda, kui palju ja kellele on tantsida vaja, et pool Eesti riiki võiks kurja vaimu mõjutusel kellelegi maha müüa? Nii valdav on see vaim meie maailmas, kes ei ole Püha Vaim. Nii valdav on kurjuse vaim, nii valdav on inimese enda mõistuse ja enda tarkuse, enda jõu ja enda õiguse vaim. Koos pimeduse, vale ja kurja vaimuga teeb ta, mida tahab.

Meie vaatame kõrvalt ja mõtleme, et maailm on tõesti kummaline. Kui me aga niiviisi mõtleme, kas oleme siis Püha Vaimu puudutust tunnetanud? Kas Püha Vaim on meid puudutanud, kui me tunneme, et elu on nagu elu ikka, maailm nagu maailm ikka, mis selles kõiges siis ikka nii väga imelikku on?

Kui ma mõtlen Püha Vaimu ja tema mõju peale, siis tuleb mulle üks pilt silme ette.

Mul oli vanasti kodus üks Saaremaalt toodud suveniir. See oli niisugune tore tuuleveski, mille jalamil olid tillukesed Saaremaa kivid. Seda tuuleveskit sai ringi ajada, kui puhusid tema tiibade peale. Puhusid ja puhusid ja veski tiivad hakkasid ringi käima, veski isegi hakkas keerlema, see oli tore vaatepilt. Minu puhumine pani übe tuuleveski käima! Mis siis, et see oli niioelda torm veeklaasis mu enda laua peal.

Kui nüüd keegi aga kusagil tõsiselt on otsustanud tuuleveski abil energiat saada, siis võib ta ennast suure ja võimsa tuuleveski ees surnuks puhuda, aga vaevalt suudab ta selle tiibu liigutadaagi. Vahel mõni inimene ärpleb oma võimega Püha Vaimu välja valada ja välja kutsuda. Kõneldakse, kui auline ja imeline oli see kokkusaamine, palve ja mõju, mida koosolekul või jumalateenistusel tunti. See võib olla tõsi. Aga vahel ma mõtlen, et see võib olla ka enesepettus, otsekui istumine Saaremaa tuuleveski maketi ees – sa puhud ja mõtled, et oled võimas ja jõuline.

Tuul, mis tuleb taevast, jõud, mida see tuul endas kannab, tekitab Jumala tahtmise järgi. Tuule jõud paneb tõelise tuuleveski tööle. Meie aga tuult ei käsuta. Ühel päeval on torm ja teisel vaikne ilm. Me võime paluda, et Jumal annaks armu, annaks tuult või vihma või vaikset ilma, aga me ei saa seda kuidagi välja kutsuda. Jumala Püha Vaimu mõju on maailma ja taeva Looja, igavese Jumala rahte mõju inimeste elule. Me võime seda igat-seda. Me võime paluda, et Püha Vaim meid puudutaks, et Ta teeks meie elu uueks, aga see on ka kõik, mida me teha saame. Kui Püha Vaim tuleb ja meid puudutab, on see taevase Isa tegu. Olen nii tihti mõelnud, miks käsitletakse Püha Vaimuga seoses nii harva Jeesuse ütlust Johannese evangeeliumi 16. peatükist. Me kuuleme nii tihti, kuidas Püha Vaim tuleb ja teeb terveks ja Püha Vaim tuleb ja paneb hõiskama. Seevastu on nii harva loetud sõnu, mis siin kirjas on.

«Aga mina ütlen teile tõtt: see tuleb teile heaks, et mina lähen ära,» ütleb Jeesus. «Sest kui ma ei läheks, ei tuleks Trööstija teie juurde. Aga kui ma lähen, siis ma läkitan tema teie juurde. Ja kui ta tuleb, siis ta toob maailmale selguse patu kohta ja õiguse kohta ja õiguse kohta: patu kohta, et nad ei usu minusse; õiguse kohta, et ma lähen Isa juurde ja te ei näe mind enam; ja kohta, et selle maailma vürsti üle on kobus mõistetud. Mul on teile veel palju ütlemist, aga te ei

või nüüd seda kanda. Aga kui tema, tõe Vaim, tuleb, siis ta juhatab teid kõigesse tõesse, sest tema ei räägi iseenesest, vaid mida ta kuuleb, seda ta räägib ja tulevase asju ta kuulutab teile. Tema austab mind, sest minu omast ta võtab ja kuulutab teile. Kõik, mis Isal on, see on minu päralt; sellepärast ma ütlesin, et ta võtab minu omast ja kuulutab teile.»

Kui Püha Vaim tuleb, siis ta toob maailmale selguse patu kohta ja õiguse kohta ja kohtu kohta. Teisiti öeldes, kui Püha Vaim tuleb inimese sisse ja puudutab inimest, siis esimene asi, mis inimese puhul muutub, on see, et ta mõistab, kui patune ta on. Püha Vaim lahutab maailma ja jumalariigi. Püha Vaim teeb selgeks musta ja valge erinevuse. Püha Vaim näitab, milline on tõe ja vale siin maailmas. Püha Vaim näitab, missugune on patune elu ning missugune Jumala silmis õige ja Jeesuse veres puhtaks pestud elu.

Püha Vaim ei tule selleks, et me võiksime jääda puutumata. Kui Ta tuleb, siis Ta puudutab meid ja me mõistame, et oleme elanud valesti. Kui Püha Vaim tuleb meie sisse, siis Ta lööb patuse maailma meie seest välja. See on Jumala tegu. Siia ei ole meil midagi parata. See on Jumala vägi, Jumala tahtmine. Meie osa on ainult ennast avada, paluda, et Jumal tuleks.

Samas oleme võimetud avama Jumalale kedagi teist. Me võime ainult hoida ja armastada seda teist inimest, oma ligimest, oma kallist inimest, kes pole Jumalat leidnud ega Jumala Püha Vaimu puudutust tundnud. Me võime ainult paluda Jumalat, et see inimene ei oleks sulgunud Jumala armastusele, Jumala Püha Vaimu puhastusele ega tervendamisele. Ometi pole meil võimu Jumala Püha Vaimu taevast alla tuua kellegi inimese sisse ja teda uueks sünnitada.

Me hindame ennast üle, kui arvame, et võime Jumalat kasutada. Ja me näeme Püha Vaimu ja Tema mõju oma elus kohutavalt valesti, kui usume, et Jumala Püha Vaim võib meis elada koos

meie silmakirjalikult ebaausa või määrdunud salajase eluga. Lubjatud hauad, ütleb Jeesus variseridele. Lubjatud hauad, fassaadi poolest ilusaks värvitud inimesed, kelle sisemine elu on tegelikult kustunud. Teiste ees hõiskavad ja kiitlevad kristlased, kes käsi kokku taovad, aga nurga taga salajas endiselt patuelu edasi elavad. Neid inimesi ei ole puudutanud Püha Vaim. Kui Püha Vaim tuleb, siis inimene saab uueks. Siis on tõesti nii, et inimene muutub südame põhjani. Siis on tõesti nii, nagu Paulus kirjutab Tiituse kirja 3. peatükis:

«Sest ka meie olime kord mõistmatud, sõnakuulmatud, ekstiaad, mitmesuguste himude ja lõbude orjad ning elasime kurjuses ja kadeduses, olime vihatavad ja vihkasime üksteist. Aga kui Jumala, meie Õnnistegija heldus ja inimesearmastus ilmus, siis ta päästis meid, ei mitte õiguse tegude tõttu, mida me oleksime teinud, vaid oma halastust mööda uuestisünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu, keda tema on rikkalikult välja valanud meie peale Jeesuse Kristuse, meie Õnnistegija läbi, et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, saaksime igavese elu pärjajaks lootuse järgi.»

Kui Jumal saadab oma Püha Vaimu meie ellu, siis Ta teeb meie elus midagi niisugust, mida me vabatahtlikult kindlasti ei oleks osanud oodata. Jumala Püha Vaim muudab meie elu nii, nagu me ise kindlasti ei oleks oma elu muutnud. Kui meie elame oma loomulikkude, igapäevast elu, ja äkki sekkub sellesse Jumala muutev käsi, siis uskuge mind, see on ehmatamapanev. Niisama ehmatamapanev kui näiteks Heseieli raamatu surnuluude elavakssaamise kirjakoht 37. peatükis. Surnuluud saavad elavaks, liginevad üksteisele ja lõpuks, kui prohvet kuulutab nende, hakkavad nad sellepärast elama, et Jumala Vaim tuleb nende sisse.

«Ja ma kuulutasin, nagu ta mind käskis; ja neisse tuli vaim ja nad said elavaks ning tõusid jalgadele –

päratu suur vägi! Ja ta ütles mulle: «Inimesepoeg, need luud on kogu Iisraeli sugu! Vaata, nad ütlevad: meie luud on kuivanud, meie lootus on kadunud, me oleme nagu ära lõigatud!»»

Kas meiegi kristlastena ei ole vahel sellised, kelle kohta võiks öelda, et meie lootus on kadunud, me oleme leigeks ja külmaks läinud, me elame samasugust elu nagu kõik meie ümber, me oleme nii maailma nägu, nagu poleks Püha Vaimu olemaski? Apostlite tegude raamatu 5. peatükis on lugeda, kuidas Ananias ja Safiira hetkega surid, sest Püha Vaim puudutas neid, kui nad olid Jumalale valetanud. Nad tahtsid küll anda Jumalale midagi, aga suurema osa siiski salaja endale pidada. Jumalale valetada tähendab ka ennast petta. Püha Vaimu puudutus tegi Pauluse pimedaks, et pärast tema silmad selliseks maailma nägemiseks lahti teha, mis ka teiste inimeste pilke võis õigeks pöörata. Kui Püha Vaim puudutab meid, siis võib Ta meidki teha Stefanose sarnaseks, kelle jutluse peale inimesed mõistavad, millest nad on ise osa võtnud ja mida nad on Jumala Poja ja Tema prohvetitega teinud. Kui Jumala Püha Vaim tuleb ja puudutab meie kirikuid, puudutab meie kristlasi, siis ei tegele me enam oma käitumise õigustamisega ega näita näpuga teiste käitumisele. Siis pöörab Jumal oma Püha Vaimu kaudu meie pilgud Jumala suursele ja tarkusele. Siis võtab Ta meid kasutada niiviisi, et me tõeliselt võiksim maailmale soolaks ja valguseks olla, mitte aga oma pisikesi intriigikesi, pisikesi üksteise peale kaebamisi ja tagarääkimisi ja asjakesi ja rahakesi ja tülisid ja tülikesi ja inimlikku kadedust ja tigidust ja kibedust ja pahurust edasi enda sees kanda. Kui Jumala Püha Vaim tuleb ja puudutab meid nii, et Ta meie hinge sisse läheb, siis ei saa me jääda ükskõikseks vaese ja väeti kannatuse peale. Siis ei saa me jääda ükskõikseks, nähes, et kristlased on maailmas küll olemas, aga tegelikult neile igapäevane inimlik elu paljuskki korda ei lähe. Kui Püha Vaim tuleb ja meid puudutab, siis annab Ta meie elule sisu ja mõtte, siis annab Ta

meile arusaamise, et tänapäeva maailmas on karjuv vajadus inimeste järele, kes avaksid ennast Jumalale nii, et Jumal saaks nad puhtaks teha, põletada puhtaks kanaliks, mille kaudu taeva ja maa Looja, meie taevane Isa ise võiks maailma veel enda juurde tõmmata.

Jeesus ristil on sünnitanud oma koguduse surma ja valu kaudu. Jeesus ristil on surnud meie eest, et me saaksime uue elu. Jeesus ristil on taeva lahti teinud, et me võiksime olla ühenduses oma taevase Isaga. Kui me ennast avame Jumala Pühale Vaimule, siis saame puhtaks, meie mõtted saavad uueks, meie tahtmised, sõnad ja teod saavad uueks. Siis me mitte ei taha olla inimestele vaatamisväärsusteks kristlastena, vaid me tunnetame oma puudulikkust, tunnetame oma nõrkust ja jõuetust taevase Isa jõu, tarkuse, armastuse, puhtuse ja pühaduse ees, tunnetame oma väiksust, väetisust ja kummalist tunnet, kui näeme, et Jumal kasutab nõrku ja väeteid inimesi siiski mõnegi teise inimese aitamiseks.

Ainult imestuses, tänus ja alanduses võtame vastu Püha Vaimu puudutuse, sest taeva ja maa Issand mitte ainult ei ole oma Poega meile saatnud, vaid on meile oma Püha Vaimu puudutuse kaudu, Püha Vaimu väljavoolamise kaudu ja Püha Vaimu meie sees elamise kaudu oma armastuse pitseri pannud. Jeesuse rist on see koht, mille kaudu võime jõuda avatud taevani. See on risti vägi, mis haavatud, katkiseid, patuseid, nõrku ja väeteid inimesi teeb võimeliseks suhtlema taeva ja maa Looja, juhtija ja valitseja, kuningate Kuninga ja isandate Issanda, püha Jumalaga. Ei ole mingit muud jõudu, meie tahtmisest rääkimata, kui püha Jumala tahe, kes võib meile, oma lastele, oma Püha Vaimu välja valada. Kui ei oleks risti ja risti väge, siis oleks taevas kinni ja me võiksime hüüda nii palju kui me soovime, et Püha Vaim meid puudutaks, sellest ei oleks midagi kasu.

Kellel on Poeg, sellel on elu

Esimese Johannese kirja viiendas peatükis on öeldud:

«Kellel on Poeg, sellel on elu; kellel ei ole Jumala Poega, sellel pole elu.»

Olen aru saanud, et on mitu erinevat eluvormi. On olemas taime- de, loomade või inimese loomulik, looduslik, materiaalne, füüsiline või aineeline elu, kuid täna on olemas ka kunstelu, elu virtuaalses maailmas, elu kujutlustes. Kunstelu on mõnikord küllalt keeruline ära tunda. Kõige tähtsam on aga meie jaoks igavene elu, vaimne elu, vaimne elusolemine. Kes ei tahaks elada igavesti, kuigi inimelu siin maailmas loomulikult kujul on ajalik ja üürrike? Kuidas aga igavest elu ära tunda? Kas me oleme selles mõttes elus või ei? Võib mõelda, et see on üks väga ähmane asi. Keegi ei saa ju näha teise südamesse ega enesegi kohta päris kindlasti öelda, kas tal on igavene elu või ei ole.

See, mida Piiblis räägitakse igavesest elust, tundub pealiskaudsel lugemisel küllalt keeruline, kauge ja ähmane. Tihti ütleme, et ainult Jumal teab, kellel on igavene elu ja kellel ei ole. See on õige. Meie ei näe inimese südamesse ega tea. Meie võime ainult selle järgi, kuidas ta elab, aimata, kas tal on igavene elu või ei ole. Võrdluseks võime mõelda aednikule, kes on istutanud noore õunapuu. Ei pea olema aednik, et mõne aja pärast näha, kas see noor õunapuu elab või on surnud. Võime tuua veel teise näite aedniku elust.

Minu isa pookis nooruses palju õunapuid. Meil võis olla kodus selliseid õunapuid, kus pool õunapuust oli valge klaar, neljandik punane tartu roos, neljandik kaunis kollane sibulõun. Nii oli ühe õunapuu pealt võimalik terve sügise jooksul õunu saada. Vabel ma käisin aias ja vaatasin, kas poogid on hakanud kasvama. Tegelikult oli väga kurb vaadata, kuidas väga suur oks oli maha saetud, et pookida sinna külge ühte pistikest